

«ЧОЛОВІЧІ» ТА «ЖІНОЧІ» ПРОФЕСІЇ З ТОЧКИ ЗОРУ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Чорна І. В.

Наук. керівн: канд. пед. наук, доц. **Шевченко Л.О.**
Харківський національний університет внутрішніх справ

Гендерні стереотипи визначаються як різновид соціальних стереотипів, які детерміновані культурою, спрощені, стійкі, емоційно забарвлені образи поведінки, риси характеру чоловіків і жінок, які значно впливають на формування гендерно-рольового репертуару особистості та її поведінки в цілому і залишають значний слід у всіх сферах життєдіяльності. [3] Одна з таких сфер - вибір професії. Всвіті їх існує безліч і кожна має свою специфіку і особливості, тож ми маємо право вибирати ту, що найбільше відповідає нашим інтересам. Але, чи всі люди слідуєть власним бажанням і опановують саме «свою сферу пізнання»?

Проблема професійного становлення одна з найважливіших у житті кожного. Професія дає можливість людині задовольнити основну гамму власних потреб, часто стає основою побудови стосунків, та, найголовніше, дає можливості актуалізувати свої здатності, самореалізуватися. Новітня мережа навчальних закладів пропонує широкий спектр і вибір спеціальностей, до яких може долучатися молодь. Майже в кожному регіоні існують ряд навчальних закладів, що з кожним роком відкривають нові спеціальності та можуть задовольнити найвибагливіші смаки. Однак, роблячи вибір, до якого закладу вступати та яку майбутню професію обрати, абітурієнт обов'язково зіштовхується з гендерними стереотипами [4].

Проблема професійного вибору та становлення є предметом досліджень багатьох вчених: С.А. Дружилова, Т.М. Малкової, М.О. Міщенко, А.Р. Фонарьова та ін. Люди ніколи не задумуються, яка різниця між такими словам як «вчений», «лікар», «водій» та «швачка», «кухарка», «вчителька», адже з дитинства вчуться. Але, незважаючи на це, у підсвідомості зберігається гендерне розділення, яке було зароджене непомітно для самих людей. В результаті, ще до закінчення школи у дітей чітко сформовані гендерні ролі, і обираючи майбутню професію відбувається відповідно.

Як правило, особи чоловічої і жіночої статі пред'являють до професійної діяльності значною мірою різні вимоги, вбачають у ній джерело задоволення різних потреб. За даними Л. Головей, від 9-го до 11-го класу у юнаків істотно зростає число вимог до своєї майбутньої професії, тобто береться до уваги все більше число чинників. У дівчат же число вимог до майбутньої професії зростає незначно. Юнаки на перше місце ставлять високу заробітну плату та можливість самостійного прийняття рішень у процесі праці. У числі важливих чинників юнаки називають процес і умови праці, його творчий характер. Велике місце в юнаків займає романтика їх майбутньої професії. Контакт із людьми для них менш важливий. Для дівчат головними чинниками професійної діяльності є можливість контактів із людьми і сам процес праці, а також висока матеріальна зацікавленість.[5]

Таким чином після закінчення школи дівчата обирають діяльність, пов'язану з опікуванням, сервісною роботою, комунікаціями, а хлопці – з фізичною силою, високоінтелектуальною працею, з винахідливістю. А оскільки винятки зовсім незначні, може скластися помилкове враження про те, що гендерно офарбовані професії – природне явище. Основна причина цього полягає в тому, що соціалізація підростаючого покоління відбувається під стихійним або цілеспрямованим впливом величезної кількості відповідних суспільних структур та інститутів, виховна роль яких по-різному виявляється на вікових стадіях цього процесу. Освіта – один з найважливіших інструментів соціалізації, формування особистості, її думок, поглядів, а отже саме в ній закладається підґрунтя для формування гендерних стереотипів.[2]

На виконання Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» було розроблено наказ Міністерства освіти і науки України від 10.09.2009 р. № 839 «Про впровадження принципів гендерної рівності в освіту», відповідно до якого керівники вищих, професійно-технічних, загальноосвітніх, дошкільних та позашкільних навчальних закладів зобов'язані забезпечити системну роботу щодо впровадження гендерних підходів у навчально-виховний процес. На жаль, доводиться констатувати, що в сучасній Україні система гендерної освіти відсутня, а упровадження гендерного компоненту в систему вищої освіти відбувається спорадично, здебільшого в закладах соціально-гуманітарного профілю завдяки діяльності та ентузіазму

окремих викладачок та викладачів, з ініціативи громадських організацій та за підтримки міжнародних організацій та фондів.[1, с. 86]

Метою дослідження стало вивчення думки студентської молоді щодо можливого розподілу професій на «чоловічі» та «жіночі».

Організація дослідження: було проведене опитування за спеціально розробленою анкетною студентів Харківського національного університету внутрішніх справ віком відсімнадцяти до двадцяти чотирьох років, які навчаються на денній формі навчання за спеціальностями «Психологія» та «Правоохоронна діяльність», з них: 27 дівчат та 31 юнак.

На перше питання – перелік назв професій, кожен з яких потрібно відмітити як «чоловічу», «жіночу» або «нейтральну», студенти і дівчата і хлопці відповіли майже однаково (табл.1).

Таблиця 1

Розподіл щодо жіночих й чоловічих професій респондентів (%)

Назва проф.	«Чоловіча»	«Жіноча»	«Нейтральна»
Адвокат	50	15	35
Хірург	90	0	10
Вчитель	5	85	10
Бібліотекар	5	85	10
Фермер	85	0	15
Режисер	70	5	25
Психолог	20	50	30
Стиліст	40	50	10
Ювелір	75	20	5
Поліцейський	70	15	15
Ветеринар	60	15	25
Кухар	40	30	30
Письменник	45	25	30
Косметолог	0	95	5
Фотограф	55	25	20
Програміст	95	0	5
Інженер	90	5	5
Журналіст	20	60	20
Перукар	15	75	10
Флорист	20	70	10

Так, в п'ятірку «чоловічих» професій було включено професії програміста, хірурга, інженера, фермера, ювеліра. «Жіночими» респонденти обох груп вважають професії вчителя, косметолога, бібліотекарки, перукарки та флориста. Результати показали, що всі запропоновані професії оцінюються як нейтральні в межах 5 – 35 %, що є показником високої гендерної сегрегації. Отже, гендерний стереотип щодо інструментальної професійної діяльності чоловіків та праці жінок, що носить обслуговуючий характер є стійким у свідомості студентства не зважаючи на стать респондентів.

На питання «Чи впливає стать людини на продуктивність її праці у професії?» отримали такі результати відповідей:

- 15 % «Так»;
- 35 % – «Ні»;
- 50 % – «Впливає на деякі професії».

Найменша частка респондентів (15%) вважають, що стать людини впливає на ефективність діяльності, наприклад, програміста, фермера, поліцейського. Свої погляди вони підкріплюють посиленнями на те, що чоловіки від природи наділені здібностями до точних наук, а жінки більш схильні до гуманітарних. Найбільша група респондентів (50%) впевнені в тому, що «споконвічній» розподіл праці вимагає від чоловіків працювати тільки в тих сферах діяльності, що потребують високого рівня інтелекту, фізіологічних сили та здоров'я (наприклад, наукова діяльність у фізиці, спорт, космонавтика та ін.), а жінки – в тих, що потребують менше інтелектуальної діяльності і фізіологічної сили (наприклад, шиття, діяльність в салонах краси або догляд за дітьми, їх навчання).

На питання «Чи була професія, що зараз ви опановуєте, вибрана вами з урахуванням вашої статевої приналежності?» відповіді були наступні:

- 10 % відповіли «Так»,
- 80 % – «Ні»,
- 10 % – «Важко відповісти».

Аналіз відповідей свідчить, що на свідомому рівні респонденти обох статей відкидають гендерні стереотипи щодо професійної діяльності. Насправді гендерна асиметрія на ринку праці призводить до професійної сегрегації за ознакою статі, і, як наслідок до стійких гендерних стереотипів у суспільстві, які легко засвоюються молоддю. Може скластись враження, що у проблемі

«жіночих» та «чоловічих» професій Україна є поодиноким. Втім, отримані результати узгоджуються з низкою досліджень. Тенденція обирання спеціальностей за статевою приналежністю відповідно до стереотипу спостерігається у багатьох країнах світу, підтвердженням чого є дослідження, що було проведене в межах швейцарської національної дослідницької програми «Гендерна рівність» «Центром гендерних досліджень» Університету Базеля, результати якого опубліковані в серпні 2013 року на сайті SWI swissinfo.ch міжнародної інформаційної служби швейцарської національної теле- і радіокомпанії (SRG SSR).

Вченими було проаналізовано трудову кар'єру 6 тис. чоловік протягом семи років та проведено 33 поглиблених інтерв'ю. В результаті з'ясувалося, що в Швейцарії в «гендерно забарвлених» спеціальностях зайнято більше 70% всіх робітників, як чоловіків, так і жінок. І тільки 30% громадян працюють за професіями, які були оцінені як «гендерно нейтральні». Також результати цього дослідження показали, що Швейцарія, разом з Фінляндією, Гонконгом і Південною Африкою, знаходиться на чолі списку країн, де поширена професійна гендерна сегрегація. Найменше вона виражена в Колумбії, Тунісі та Болгарії. У дослідженні вказується також, що тенденція до гендерної сегрегації підживлюється особливостями швейцарської освітньої системи, в рамках якої теоретичне навчання щільно пов'язане з професійною практикою. У сусідів Швейцарії - в Німеччині, Італії, Франції - ситуація з гендерною сегрегацією в професійній сфері виглядає краще. Однак в ФРН, де діє аналогічна швейцарської «дуальна» система освіти, ситуація теж багато в чому залишає бажати кращого.[6]

Висновки. За останні роки питання гендерної рівності набуло вагомий значущості. Воно проходить через всі проблеми сьогодення і є актуальним для кожного, адже має вплив при виборі професії. Українське суспільство майже повністю приймає гендерні стереотипи і поділ професії за статевою приналежністю.

Сучасне студентство на свідомому рівні відкидає гендерні стереотипи щодо професійної діяльності, але існуюча асиметрія на ринку праці, що виражається у професійній сегрегації за ознакою статі, призводить до формування стійких гендерних стереотипів у суспільстві, які легко засвоюються і привласнюються молоддю.

Література:

1. Ісаєва Т. А. На шляху до гендерночутливого освітнього простору: досвід діяльності всеукраїнської мережі центрів гендерної освіти у ВНЗ та гендерного музею щодо впровадження гендерних підходів в систему вищої освіти. *Гендерна політика міст: історія і сучасність*. 2013. № 4. С. 86
2. Кремень В. Трансформація особистості в освітньому просторі сучасної цивілізації. *Професійно-технічна освіта*. 2009. № 1.
3. Оксамитна С.М. Гендерні ролі та стереотипи. *Основи теорії гендеру*. К.: „К.І.С.”, 2004. С.157-181.
4. Особистісний і професійний розвиток людини в нових соціально – економічних умовах. *Психолог*. 2003. №44.
5. Психологія подростка : учеб. / под ред. А. А. Реана. С.-Пб. : Прайм-еврознак, 2003. С.480
6. Чи зникнуть «жіночі» і «чоловічі» професії? URL: <https://www.swissinfo.ch>